

Doktorgradsstudenter i medisin har kopiert fra Internett uten å oppgi kilde, men det får ingen konsekvenser for dem. Gjør det noe?

Forskningsetikk på pensumlisten

I slutten av april 2008 ble det kjent at det var mistanke om at 11 doktorgradsstudenter ved Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo kunne ha jukset ved hjemmeeksamen i det obligatoriske forskerkurset om vitenskapsteori og forskningsetikk (!). Sensor hadde oppdaget det han mente var plagiat av Internett-sider. Studentene hadde i forkant av kurset undertegnet en erklæring om at de ikke skulle kopiere andres tekster uten å oppgi referanse. Men: «Ikke alle har forstått hva erklæringen var, og noen oppfattet det som om den ikke hadde noe med hjemmeeksamen å gjøre,» uttalte dekanus Finn Wisløff ved fakultetet til Aftenposten (1).

Fakultetet vurderte saken, konkluderte med at det kunne foreligge juks og oversendte den til universitetets sentrale klagenemnd (2). 30.4. 2008 «frikjente» nemnda stipendiatene. Begrunnelsen var ifølge varaleder Ellen Mo at det «... var grunn til å stille spørsmål ved om reglene for hjemmeeksamen var gjort tilstrekkelig kjent for studentene. Og når så mange som 11 av 55 har misforstått, er det i seg selv et tegn på at det ikke var gjort klart at samme strenge regler gjelder for blant annet å merke sitater som i ordinære vitenskapelige arbeider» (3). Problemet var altså at fakultetet ikke hadde et klart nok eksamensreglement, ikke at studentene hadde kopiert direkte fra Internett.

Diskusjonen rundt saken i mediene har hovedsakelig dreid seg om manglende regler for håndtering av juks ved Universitetet i Oslo. Studentene har kritisert at slike regler mangler, medisinsk fakultet hevder at de er i ferd med å utarbeide et slikt regelverk, mens prorektor Haakon Breien Benestad ikke ønsker å innføre noen generelle fuskeregler for studenter på doktorgradsnivå (1). Han mener det får holde med de generelle forskningsetiske reglene. Mon det?

I kjølvannet av Sudbø-saken ble vitenskapelig uredelighet og ikke minst publiseringsetikk diskutert en rekke ganger i Tidsskriftet (4–8). Det dreide seg ikke bare om hva Jon Sudbø hadde gjort eller ikke gjort, men like mye om forskningsinstitusjonenes rolle og holdning til publiseringsetikk og vitenskapelig uredelighet. Tar de det virkelig på alvor, og får det konsekvenser for de involverte dersom uredelighet avdekkes? Både norske og internasjonale erfaringer tyder på at slike avsløringer sjelden får konsekvenser (4, 6, 8, 9). Slik sett føyer denne saken seg inn i rekken, mens håndteringen av Sudbø-saken var et unntak. Erlend Hem hevdet på lederplass i Tidsskriftet nr. 22/2006 at det vesentlig handler om hva forskere og institusjoner har – og ikke har – råd til å tape, og hva man kan komme unna med (6). Harm-Gerd K. Blaas og medarbeidere i Trondheim gjenfortalte i samme nummer av Tidsskriftet hvordan den anerkjente kroatisk professor Asim Kurjak ved flere anledninger var blitt tatt i forskningssvindler – uten at det har fått nevneverdige konsekvenser for ham (8). Redaktørene i det kroatisk legetidsskriftet fortalte

senere sin versjon av denne alvorlige saken her i Tidsskriftet (9). The Committee of Publication Ethics behandlet saken i 2007 og har påpekt Kurjaks uredelighet overfor en rekke institusjoner i Kroatia – uten at det har fått noen følger for ham (10).

Det er ingen tvil om at Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo mener at det er viktig å forhindre kopiering og plagiering i eksamensoppgaver – også hos doktorgradsstudentene. Men hva slags signaler sender dekanus Finn Wisløff ut når han understreker overfor Aftenposten at «det ikke dreier seg om fabrikkering av forskningssaker slik den mye omtalte Jon Sudbø-saken gjorde» (3)? Og hva slags signaler sender mastergradsstudenter ved Institutt for medier og kommunikasjon ved Universitetet i Oslo ut når de sier til samme avis at «skillelinjene mellom juks og naiv og feil kildebruk, er vanskelig» (3)? Kanskje er det ikke så underlig at studentene kan få inntrykk av at plagiering ikke er så alvorlig?

Gode regler og retningslinjer for å håndtere uregelmessigheter og uredelighet innen forskning er viktig og har betydning for universitetenes og andre forskningsinstitusjoners troverdighet i samfunnet. Men institusjonenes holdninger og praksis i konkrete saker er enda viktigere. I denne saken ville det være interessant å få vite hva som faktisk sto på pensumlisten i det aktuelle kurset i vitenskapsteori og forskningsetikk. Hva formidler universitetet til sine vordende forskere om hva som er akseptabelt og uakseptabelt i medisinsk forskning og publisering? Viktigere enn å vite om doktorgradsstudentene kjente til regelverket ved hjemmeeksamener, ville det være å vite hva de faktisk lærte om plagiering og gode rutiner for sitering av andres arbeider.

Charlotte Haug
redaktør

Litteratur

1. Engh C. Forskere tatt i juks på etikkeksamen. Aftenposten [morgenutgave] 30.4. 2008.
2. Den sentrale klagenemnd ved Universitetet i Oslo. www.admin.uio.no/sta/klagenemnda/ (5.5.2008).
3. Foss AB, Stenseng S. Kopiering ikke juks. www.aftenposten.no/nyheter/iriks/skole/article2402375.ece (5.5.2008).
4. Haug C. Erfaringer, forventninger og forsetter. Tidsskr Nor Lægeforen 2007; 127: 13.
5. Haug C. Å finne ut eller å finne på – den lille forskjellen. Tidsskr Nor Lægeforen 2006; 126: 293.
6. Hem E. Svindel og suksess. Tidsskr Nor Lægeforen 2006; 126: 2931.
7. Haug C. Å skrive selv eller skrive av – er det så nøye? Tidsskr Nor Lægeforen 2005; 125: 1985.
8. Blaas H-GK, Salvesen KÅ, Eik-Nes SH. Gapestokk etter forskningsfusk – vil det hjelpe? Tidsskr Nor Lægeforen 2006; 126: 2982–3.
9. Hem E. Med åpent vindu mot verden. Tidsskr Nor Lægeforen 2007; 127: 2130–1.
10. Marcovitch H. The Kurjak plagiarism case. Croatia is let down. BMJ 2008; 336: 174.